

Ervaringsdeskundigheid bij professionele zorg- en dienstverleners

1. Inleiding

Professionals hebben veelal geleerd dat zij hun eigen ervaringen niet gebruiken in hun professionele rol. Zij hebben geleerd een scheiding te maken tussen 'persoon' en 'professional'. Bij ervaringsdeskundigen is deze scheiding meer vloeiend. Het benutten van ervaringsdeskundigheid in zorg en welzijn vraagt om een nieuwe opvatting van professionaliteit: de persoonlijke inbreng wordt groter, het contact tussen cliënt en professional wederkeriger. Het is wettelijk voor de professionals die ervaringsdeskundigheid gaan inzetten en ook voor cliënten en collega's. Het vraagt om een cultuur waarin professionele zelfonthulling en openheid normaal zijn.

Ervaringsdeskundigheid is als extra bron van kennis inmiddels in het brede veld van zorg en welzijn erkend en gewenst. Het landelijk vastgestelde Beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid (GGZ Nederland e.a., 2013) biedt hiervoor een kader. Ervaringsdeskundigen vervullen functies, zowel betaald als onbetaald, in verschillende GGZ-, verslavingszorginstellingen en binnen het sociale domein. Zij werken hier vanuit de visie van het herstelondersteunend werken. In andere sectoren, zoals de jeugdzorg en de somatische gezondheidszorg, is ervaringsdeskundigheid in opkomst. Ervaringsdeskundigen zetten eigen ervaringen met ontwrichting en herstel op deskundige wijze in bij het ondersteunen van het herstel van anderen. Zij fungeren als rolmodel en baken van hoop, kunnen bemoedigen en goed aansluiten bij de beleving van onmacht, stigma en schaamte. Zij hebben ook een genuanceerd oog voor mogelijkheden en kracht. Zij bevorderen zelfhulp en zelfredzaamheid en acceptatie en maken het contact tussen begeleider en cliënt gelijkwaardiger en persoonlijker.

Ervaringsdeskundigheid benutten kan de bestaande praktijk ontregelen, het vraagt ruimte voor creativiteit en voor werkwijzen die wel eens buiten het protocol vallen. Ervaringsdeskundigen kunnen aanjager zijn voor verandering, fungeren als luis in de organisatorische pels of als een inspiratiebron voor nieuwe werkwijzen. Het Beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid wijst op de mogelijkheid dat ook bij de reguliere professionals ervaringsdeskundigheid ontwikkeld kan worden.

Op hogeschool Windesheim is binnen de opleiding Social Work ervaringskennis structureel erkend als aanvullende bron van kennis. Studenten leren vanaf het eerste jaar eigen ervaringen te bespreken, erover te reflecteren en ze deskundig te gebruiken in hun werk als hulpverlener of sociale professional. Degenen die dat wensen, kunnen een afstudeerrichting Ervaringsdeskundigheid volgen van in totaal 4 jaar.

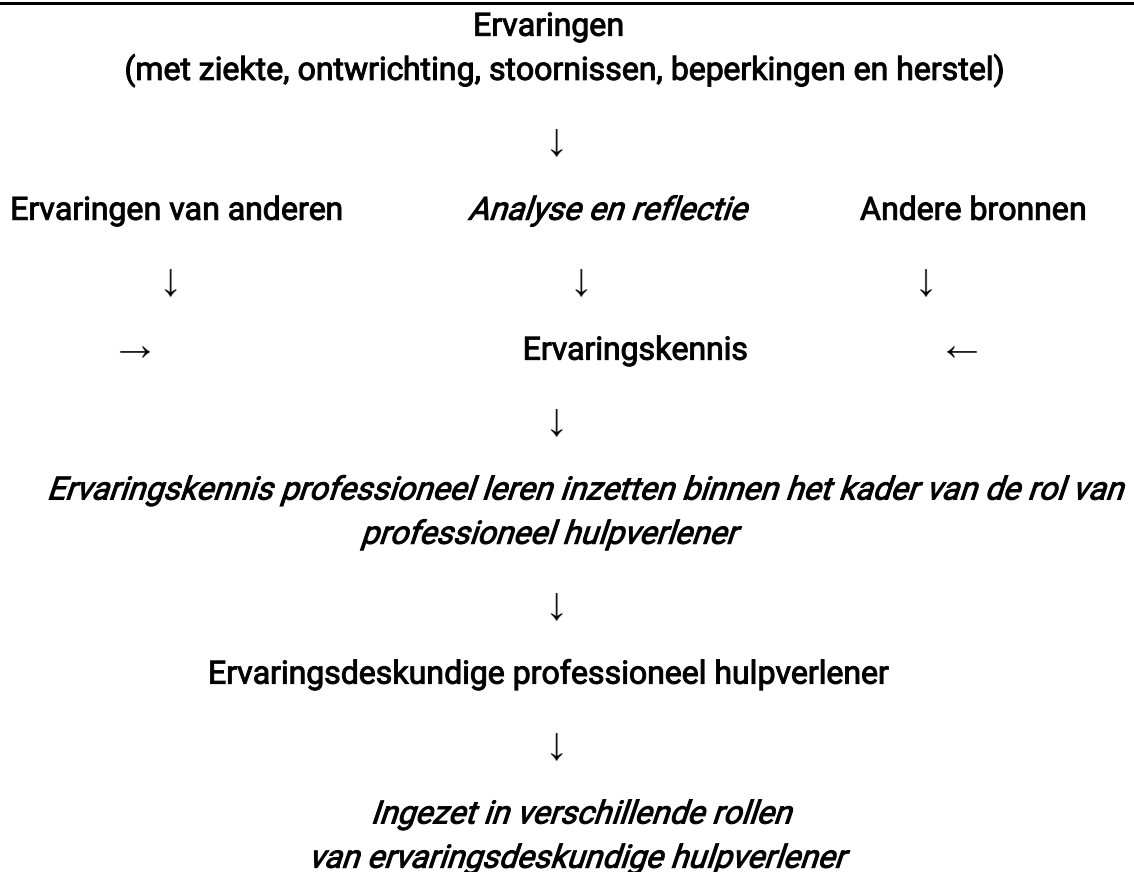
Gebleken is dat het voor de al langer in de praktijk werkzame sociale professionals, niet gemakkelijk is om ervaringskennis bekend te maken en te gebruiken. Er is veel schaamte en handelingsverlegenheid. Ook binnen de zorg loopt men tegen het stigma aan. Organisaties weten vaak niet hoe deze ervaringen als aanvullende deskundigheid benut kunnen worden. Soms vrezen zij dat de medewerker die ervaringskennis wil gaan benutten, zal terugvallen in een cliëntrol, te kwetsbaar wordt of gemakkelijk manipuleerbaar door cliënten.

Organisaties zijn soms ook halfslachtig in het erkennen van ervaringsdeskundigheid: enerzijds worden ervaringsdeskundigen aangesteld, anderzijds blijft hun reikwijdte beperkt als ervaringsdeskundigheid niet als volwaardige deskundigheid erkend is, die een noodzakelijke aanvulling inhoudt op de gangbare deskundigheden.

Deze leergang is bedoeld voor ervaren professionals die hun ervaringskennis (alsnog) willen leren benutten in hun werk. Aan de hand van het beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid wordt gereflecteerd en geoefend met het gebruiken van ervaringskennis in de eigen situatie.

Deelnemers leren zich profileren als professional met ervaringskennis en maken een begin met het deskundig gebruik hiervan in de praktijk. Zowel voordelen, valkuilen als aandachtspunten komen aan de orde: ervaringskennis gebruiken kan zowel ondersteunend als belastend zijn voor de cliënt.

Hetzelfde geldt voor de professional. Op ongepaste wijze de eigen ervaringen inbrengen, helpt de cliënt niet. Het aangrijpingspunt voor hulpverlening is altijd de beleving en het belang van de cliënt. De leergang gaat in op theorie, maar ook op de eigen praktijk. Tijdens de intervisie worden ervaringen uitgewisseld en wordt gereflecteerd op de betekenis hiervan voor het eigen beroepsmatig functioneren. Er wordt geoefend met het gebruik van ervaringskennis in de praktijk. Ook is er aandacht voor de organisatie waar men werkt. De leergang gaat uit van onderstaand model, dat is gebaseerd op het Beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid.

Aan de leergang is geen stage verbonden. We bieden ruimte voor casuïstiekbesprekingen uit de praktijk en voor het bespreken van oefeningen en toepassingen in de eigen praktijk.

We streven naar leren en werken vanuit openheid en in een veilige en uitnodigende sfeer, waarin we de aanwezige ervaringskennis kunnen aanboren en tot uitdrukking kunnen brengen.

Namens het docententeam Leergang Ervaringsdeskundigheid,
Petra van der Lubbe, Rolant Meijer, Frederiek Overbeek, Leonie de Quelerij, Jildau de Haan, Hans Deten, Judith Holland-van Bruggen, Marjolein Boomsma, Alie Weerman.

Praktische gegevens

Data

Voor actuele data zie www.windesheim.nl

Locatie

Elke bijeenkomst vindt plaats in, in het hoofdgebouw van Windesheim, Campus 2-6 Zwolle.

Van 18-21 uur. Inloop is vanaf 17.45, koffie en thee is aanwezig.

Docenten

Per cursus verschillend

Adres: Hogeschool Windesheim, afdeling SPH, kamer C208, Postbus 10090, 8000GB Zwolle.

Studiemateriaal

1. Van Erp, e.a. (2015). Basiscurriculum Ervaringsdeskundigheid. Utrecht: HEE/Phrenos/Trimbos instituut. (wordt digitaal verstrekt).
2. Beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid (wordt digitaal verstrekt).
3. Professioneel inzetten van Ervaringsdeskundigheid. Boom 2019 Alie Weerman e.a.
4. Themanummer Participatie en Herstel: Inzet eigen kwetsbaarheid hulpverleners. Nr. 3, 2017. Wordt door docent verstrekt.
5. Powerpoints (worden in handouts verstrekt) en Huiswerk.

Al het studiemateriaal is bij de prijs inbegrepen. En is te vinden op de community

Studiebelasting

16 bijeenkomsten van 3 uur:	48 uur
Bestuderen literatuur:	60 uur
Huiswerk en eindverslag`	120 uur
Totaal	224 uur

Over een periode van 30 weken is dat ongeveer 8 uur per week.

Programma

Het programma bevat 16 bijeenkomsten van 3 klokuren (inclusief pauzes). Daarnaast wordt thuis aan opdrachten gewerkt en literatuur bestudeerd. We starten steeds om 17.45.

Beknopt overzicht programma:

Datum	Theorie Onderwerp of thema	Literatuur	Huiswerk
1	Intro/kennismaking, uitleg programma, huiswerk, maken van rooster voor presentaties, community uitleg. Verschil tussen levensverhaal en herstel verhaal en presentatie	Geen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Maken van levenslijn en levensverhaal met omslagmomenten en thema's 2. 0-meting 3. Formuleren leerdoelen 4. Doornemen van beroepscompetentieprofiel ervaringsdeskundigheid 5. Schrijven reflectieverslag
2	Herstel en fases en soorten herstel en de rol van professional. Professionalisering en positionering: Bollen en vierkanten	Lezen Basismodule 1 uit Basiscurriculum Ervaringsdeskundigheid Artikel over vervierkante bollen en verbolde vierkanten	Schrijven reflectieverslag Intermezzo in artikel: Bepaal en teken jouw positie ihk van bollen en vierkanten
3	Theorie Ervaringsdeskundigheid Herstelondersteunende zorg (HOZ)	Basismodule 3 uit curriculum Ervaringsdeskundigheid. Basismodule 4 uit Basiscurriculum Ervaringsdeskundigheid	Schrijven reflectieverslag Het niet verwoordbare deel maken, creëren of uitdrukken en in de groep tonen
4	Drie ervaringsverhalen van deelnemers.		Hoofdstuk 5 boek Professioneel inzetten ervaringsdeskundigheid Schrijven van reflectie verslag Vorbereiden gedragsexperiment Feedback formulier herstelverhalen lezen
5	Drie ervaringsverhalen van deelnemers. Zelfonthulling; voordelen en aandachtspunten.	Artikel 2 Zelfonthulling uit Sozio. Artikel van Erwin van Meekeren en Tom van Wel en interview met Jeroen Kloet uit	Schrijven van reflectieverslag Uitvoeren Gedragsexperiment

		het tijdschrift Participatie en Herstel	
6	Existentiële visie op ervaringsdeskundigheid. Drie ervaringsverhalen van deelnemers.	Artikel 1 Alie Weerman over existentiële visie.	Schrijven van reflectieverslag
7	Dilemma's ervaringsdeskundigheid: schaamte- trots; kwetsbaarheid – kracht; zinloosheid-zinvolheid. Drie ervaringsverhalen van deelnemers.	Artikel Alie Weerman over schaamte (uit Psyche & Geloof) en artikel Alie Weerman over paradoxale inzet ervaringsdeskundigheid (tijdschrift Participatie & Herstel)	Schrijven reflectieverslag
8	Stigma en stigmabestrijding Creatieve opdracht in de les zelf Drie ervaringsverhalen van deelnemers.	Basismodule 2 en praktijkmodule 2 uit Basiscurriculum Ervaringsdeskundigheid	Schrijven reflectieverslag Modulen destigma 1-6 (Annette Plooy)
9	Multideskundigheid en de pro's en contra's van het professionaliseren van ervaringsdeskundigheid. Casuïstiekinbreng 1.	Artikelen o.a. van Wilma Boevink	Schrijven van reflectieverslag Vorbereiden gedragsexperiment
10	Zelfhulp, peer support, lotgenotencontact, en zelfhulpgroepen Casuïstiekinbreng 2.	Praktijkmodule 1 uit het Basiscurriculum Ervaringsdeskundigheid. Artikel over professional peer.	Schrijven van reflectieverslag Gedragsexperiment
11	Kwartiermaken. Casuïstiekinbreng 3.	Praktijkmodule 3 uit het Basiscurriculum Ervaringsdeskundigheid	Hoofdstuk 4 en 5 uit Professioneel inzetten ervaringsdeskundigheid Schrijven van reflectieverslag
12	Inrichten herstelondersteunende zorg en de plaats van ervaringsdeskundigheid Casuïstiekinbreng 4.	Praktijkmodule 4 uit het Basiscurriculum Ervaringsdeskundigheid, Gegevens uit RAAK! Ervaringsdeskundigheid	Schrijven van reflectieverslag Begin maken eindverslag en inleverdatum vaststellen Opzet maken voor Eindpresentatie/product

13	<p>Positie van de ZME en hun organisaties</p> <p>Casuïstiekinbreng 5.</p>		<p>Hoofdstuk 8 uit Professioneel inzetten ervaringsdeskundigheid</p> <p>Schrijven van reflectieverslag</p> <p>Werken aan eindverslag.</p> <p>Maken van Eindpresentatie</p>
14	Eindpresentaties deelnemers en terugkoppeling. Toelichting op eindverslag		
15	<p>Eindpresentaties van deelnemers.</p> <p>Evaluatie leergang.</p>		
16	Afronding, uitreiking getuigschriften met gasten.		